

Шкідники стебел. Заселеність стебел гусеницями стеблового метелика в липні становила близько 7 %.

Шкідники плодів. Бобова вогнівка. Заселеність бобів гусеницями бобової вогнівки перевищувала 1 %. Упродовж липня гусениці другого покоління живилися в бобах, грубо об'їдаючи насіння і навіть повністю його знищуючи, особливо на початку росту зав'язі. Гусениці переповзали і вгризалися в інші плоди після знищення насіння в попередньому.

Урожайність зерна сої сорту Аннушка, залежно від досліджуваних факторів змінювалася від 1,48 до 2,07 т/га, а в сорту Романтика цей показник становив 1,64–2,45 т/га.

УДК 632.4:635.9 - 022.342

**А. Б. Марченко, канд. с.- г. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет**

ФІТОСАНІТАРНИЙ МОНІТОРИНГ БІОЦЕНОЗІВ ОДНОРІЧНИХ КВІТКОВО-ДЕКОРАТИВНИХ РОСЛИН

У квітково-декоративному оформленні парків, садів, скверів, бульварів, вулиць та інших зелених устроїв віддають перевагу рослинам сезонного оформлення. Нині для облаштування клумб, рабаток, груп та інших елементів квітників використовують однорічники, які становлять 79 % від загальної кількості використаних декоративних рослин. Патогенні організми завдають значних збитків декоративному рослинництву. Різноманіття видів квітково-декоративних рослин у ботанічних садах і квітково-декоративних господарствах розширює спеціалізацію збудників.

Метою роботи було обстеження, виявлення й діагностика хвороб однорічних квітково-декоративних рослин в умовах відкритого ґрунту Київської області.

Упродовж 2008–2012 рр. нами було обстежено квіткові насадження та розсадники однорічних квітково-декоративних рослин Київської області Правобережного Лісостепу України. Обстеження здійснювали маршрутним методом за загально прийнятими у фітопатології методами (Наумова, 1973; Чумаков, 1974). Ідентифікацію збудників хвороб проводили в науково-дослідній лабораторії фітопатології Білоцерківського національного аграрного університету. Для встановлення збудників хвороб керувалися визначниками (Горленко, 1969; Пидопличко, 1977; Проценко, 1961; Прутенська, 1982).

У результаті маршрутного обстеження об'єктів садово-паркового господарства виявлено зміни органів рослин у вигляді плямистостей, нальотів, в'янення, загнивання, карликовості. Уражувалися всі органи рослин — коренева система, сходи, листя, стебла, суцвіття, пелюстки. Поширення хвороб відмічали на всіх етапах росту й розвитку рослин від сходів до воскової

стиглості насіння. Хвороби декоративних рослин мали як загальний, так і локальний характер розвитку.

За результатами ідентифікації хвороб, зафіксовано збудників грибного, бактеріального та вірусного походжень, які викликали різні патологічні зміни, на однорічних квітково-декоративних рослинах. Серед ідентифікованих збудників перевагу мали грибні збудники хвороб, їх кількість була у 13,8 раза більша, ніж бактеріальних хвороб, та у 7,5 раза більша, ніж вірусних.

Ураження грибними хворобами виявлено на 18-ти видах однорічних квітково-декоративних рослин. Серед хвороб найбільш поширеними були фузаріозне в'янення, сіра гниль, ризоктоніоз, чорна ніжка, борошниста роса, альтернаріоз, септоріоз, філостіктоз, церкоспороз.

Фузаріозне в'янення, спричинене *Fusarium oxysporum* Schlecht., виявлено на 12 видах: *Ageratum*, *Alyssum*, *Antirrhinum*, *Callistephus*, *Celosia*, *Delphinium*, *Impatiens*, *Matthiola*, *Papaver*, *Petunia*, *Salvia*, *Tagetes*. Сіру гниль (*Botrytis cinerea* Pers.) виявлено на 10 видах: *Ageratum*, *Antirrhinum*, *Callistephus*, *Delphinium*, *Impatiens*, *Matthiola*, *Petunia*, *Rudbeckia*, *Salvia*, *Zinnia*.

Ризоктоніоз і чорну ніжку розсади (*Rhizoctonia solani* Kuhn., *Rhizoctonia aderholdii* (Ruhl.) Kolosch., *Pythium de Baryanum* Hesse) виявлено на *Ageratum*, *Alyssum*, *Antirrhinum*, *Callistephus*, *Calendula*, *Celosia*, *Delphinium*, *Matthiola*, *Petunia*, *Salvia*, *Tagetes*, *Zinnia*.

Борошністу росу викликали збудники *Erysiphe cichoracearum* DC.f. *asteris* Jacz., *Erysiphe communis* Grev. f. *delphini* Rad., *Erysiphe ladiatarum* Chev. f. *salvia* Jacz., *Leveillula taurica* Arn. f. *delphini* Golov, *Leveillula taurica* Arn. f. *salvia* Jacz., *Erysiphe cichoracearum* DC.f. *papaveris* Pot., *Sphaerotheca macularis* Magn. f. *papaveris* Sim., *Sphaerotheca Fuliginea* Poll. f. *calendulae* Jacz на 9 видах рослин: *Antirrhinum*, *Callistephus*, *Calendula*, *Delphinium*, *Papaver*, *Impatiens*, *Rudbeckia*, *Salvia*, *Zinnia*. Філостіктоз (*Phyllosticta asteris* Bres., *Phyllosticta delphini* Clem., *Phyllosticta tropaeoli* Sacc. et Speg., *Phyllosticta petunia* Speg., *Phyllosticta antirrhini* Syd, *Phyllosticta zinnia* Desm.) виявлено на 7 видах: *Antirrhinum*, *Callistephus*, *Delphinium*, *Petunia*, *Portulaca*, *Tropaeolum*, *Zinnia*.

Альтернаріоз (*Alternaria zinnia* Pape., *Alternaria catalpa* (Ell. Et Mart.) Joly., *Alternaria tenuis* Ness, *Alternaria brassica* Sacc. f. *somniferi* Har. Et Br., *Alternaria matthiola* Neerg.) виявлено на 6 видах рослин: *Callistephus*, *Calendula*, *Delphinium*, *Papaver*, *Tropaeolum*, *Zinnia*.

Септоріоз (*Septoria callistephi* Groyer., *Septoria delphinella* Sacc, *Septoria rhoeadis* Tassi, *Septoria Henriquesii* Thuem, *Septoria salvia* Pass., *Septoria antirrhini* Desm.) виявлено на 6 видах рослин: *Antirrhinum*, *Callistephus*, *Delphinium*, *Matthiola*, *Papaver*, *Salvia*.

Церкоспороз (*Cercospora tropaeoli* Atk., *Cercospora salviicola* Tharp., *Cercospora antirrhini*, *Cercospora zinnia* Ell. Et Mart., *Cercospora calendula* Sacc.) виявлено на 5 видах: *Antirrhinum*, *Calendula*, *Salvia*, *Tropaeolum*, *Zinnia*.

Антракноз (*Colletotrichum antirrhini* Stewart), вертициліозне в'янення (*Verticillium albo-atrum* Reinke et Berth.), гельмінтоспоріоз (*Helminthosporium papaveris* Saw.), пероноспороз (*Peronospora arborescens*, *Peronospora matthiola*

Gaum., *Peronospora Swinglei* Ell. Et Kell., *Peronospora antirrhini* Schroet.), фомоз (*Phoma Lingam* (Tode) Desm.), фітофтороз (*Phytophthora infestans*, *Phytophthora cryptogea* Pethyb. Et Laff., *Phytophthora cactorum* Schroet.) мали незначне поширення на видах однорічних квітково-декоративних рослин.

У результаті фітопатологічного аналізу квіткових насаджень і розсадників однорічних квітково-декоративних рослин встановили, що найчастіше уражувалися декоративні форми видів *Antirrhinum*, *Callistephus*, *Delphinium*, *Salvia*, *Matthiola*, *Zinnia*, інші види мали поодинокі випадки ураження мікозами.

Таким чином, серед хвороб однорічних квітково-декоративних рослин відкритого ґрунту домінують фузаріозне в'янення, сіра гниль, ризоктоніоз та чорна ніжка розсади, борошниста роса, філостіктоз, альтернاریоз, септоріоз. Найуразливішими до мікологічних захворювань виявились *Antirrhinum*, *Callistephus*, *Delphinium*, *Salvia*, *Matthiola*, *Zinnia*.

УДК 595.782 : 630*453

**А. И. Мезенцев, канд. биол. наук, ст. науч. сотр.
Государственный природный заповедник «Белогорье»**

КАШТАНОВАЯ МИНИРУЮЩАЯ МОЛЬ (*CAMERARIA OHRIDELLA* DESCHKA & DIMIC: GRACILLARIIDAE) НА ЛИСТЬЯХ КАШТАНА КОНСКОГО ОБЫКНОВЕННОГО В ЗАПОВЕДНИКЕ «БЕЛОГОРЬЕ»

Каштановая минирующая моль (*Cameraria ohridella* Deschka & Dimic: Gracillariidae) — инвазийный вид. Ее ареал охватывает большую часть Европы и продолжает быстро расширяться. В условиях Белгородской области вид практически не изучен, впервые зарегистрирован здесь в 2006 г., дает три генерации в год (Стручаев, 2013).

Каштановая минирующая моль — опасный вредитель листьев каштана, ежегодно с 2011 г. интенсивно повреждает деревья каштана конского на территории усадьбы центрального участка заповедника — «Лес на Ворскле».

Деревья конского каштана на усадьбе заповедного участка «Лес на Ворскле» располагаются в небольшом скверике площадью 625 м², между зданиями Музея природы и общежития Санкт-Петербургского университета. Всего в скверике 18 деревьев каштана.

Для определения степени повреждения листьев каштана минирующей молью в 2013 г. были осмотрены листья нижнего яруса крон, с которого начинается заселение деревьев вредителем. На каждом учетном дереве осматривали все доступные для визуального учета листья и устанавливали долю листьев с имеющимися на них минами каштановой минирующей моли. Результаты отражены в табл. 1.